

Po pošti prejemaj:

za
celo leto naprej 26 K — h
pol leta „ 13 „ — „
četrt „ 6 „ 50 „
mesec „ 2 „ 20 „

V upravnih prejemaj:

za
celo leto naprej 20 K — h
pol leta „ 10 „ — „
četrt „ 6 „ — „
mesec „ 1 „ 70 „

Za pošiljanje na dom
20 h na mesec.

SLOVENEK

Političen list za slovenski narod.

Narednine in inserate
sprejema upravnistvo v
Katol. Tiskarni Kopitar-
jeve ulice št. 2.

Rekopis se ne vračajo,
nefrankovana pisma ne
vsprejemajo.

Uredništvo je v Seme-
niskih ulicah št. 2, I., 17.

Izhajava vsak dan, izven
nedelje in praznike ob
pol 6. uri popoldne.

Štev. 200.

V Ljubljani, v ponedeljek, 31. avgusta 1903.

Letnik XXXI.

Vabilo na naročbo.

Sl. septembrom se pričinja nova naročba, na katero uljudno vabimo p. n. občinstvo.

„SLOVENEK“

velja za ljubljanske naročnike v upravnistvu:

Vse leto 20 kron. Četrt leta . 5 kron.
Pol leta 10 „ | Jeden mesec 1 K 70 h

Za pošiljanje na dom je plačati 20 h na mesec.

Po pošti pošiljan velja:

Vse leto 26 kron. Četrt leta . 6 K 50 h
Pol leta 13 „ | Jeden mesec 2 K 20 h

Plačuje se naprej.

Na naročila brez priložene naročnine se ne ozira.

Upravnistvo „Slovenca“.

Pogubnost dr. Ivan Tavčarjeve politike.

II.

Dr. Ivan Tavčar, ta mož resni s klasičnim obličjem rimskega imperatorja, kako dražestno-naiven postaja v svojem zagovoru narodno-napredne nemške zveze! Živo me spominja na ono kuharsko devico tam iz škofjeloških hribov, katero je gospodinja v zadrego bila spravila z nekim kočljivim vprašanjem. »Uršika, kaj slišiš o tebi« — drezala je gospodinja — »ljudje pravijo, da imaš otroka?« In strmežljiv odgovor se je glasil: »Oh, gospa, nej no grejo, saj je vendar tok micken!«

Baš tako, kakor škofjeloška Urška, in niti za las drugače, brani tudi dr. Tavčar prepovedani sad svojega divjega zakona z bar. Schweglom, pridejaje mu ljubki izraz »ponižnega dogovorčka.« In doslovno dostavlja, da »ponižni ta dogovorček naši narodnosti še ni prouzročil niti najmanjšega kvaru.«

Da podpré svojo na prvi pogled sila neverjetno trditev, razloži vsebino dogovora,

navaja, da se je s to pogodbo nemškemu veleposestvu prepustilo le jedno mesto v deželnem šolskem svetu, kar je baje vse popolnoma nevarno, kajti »deželni šolski svet ne prihaja posebno v poštev, ker je tako obsojen, da ima vlada v njem vsikdar večino.« V očigled take naivnosti človek pač ne ve, ali bi se smejal ali bi se zjokal nad toliko politično ne-pokvarjenostjo!

Kajti dr. Ivanu Tavčarju se očitno niti sanjalo ni o tem, kar je z bistrim očesom starega izkušenega diplomata takoj pogodil njegov kompariscent baron Schwegel, da je baš v mešoviti deželah deželni šolski svet najvažnejša politična postojanka med vsemi c. kr. oblastmi, pravi »pivota« v naši bojni poziciji, uprav strategični ključ v naši narodni borbi! Kedor ga ima v svoji posesti, odločuje o ljudskem šolstvu ter razpolaga s srednjimi šolami. Nires, da bi večina v deželnem šolskem svetu uže po svojem ustroju, kakor trdi vodja naprednega razumnistva, vsigdar pripadala vladi. Saj bi dr. Tavčar kot prisednik istega sveta moral znati, da se petvorica glasov po zakonu razdeli med zastopnike deželnega odbora, mesta ljubljanskega, in katoliške duhovščine, na katero se je v vseh pravičnih narodnih tirjavah absolutno zanašati. Pet zanesljivih narodnih glasov tedaj — to je bila nadpolovična večina v pravični tej korporaciji, dokler se ni predlaskim bilo ustanovilo drugo mesto deželnega šolskega nadzornika za Kranjsko. A tudi sedaj imeli bi vsaj še trdno polovico, glasno v vsakem slučaju, in reklo bi se kruto žaliti zastopnike učitelstva in ugledna značajna deželna nadzornika, ako bi takoj a priori trdili, da bodo le-ti v vseh prepornih narodnih stvareh zgolj slepo orodje v predsednikovih rokah.

Tako je tedaj dr. Iv. Tavčar z mladeniško nepredvidnostjo tja vrgel vrhno deželno šolsko oblastvo in smehlja je za dragoceno to pridobitev pobral in nemškemu inventarju prilastil prevržen graščak z Rečice. Ah, dr. Ivan Tavčar, ne dogovarjaj se ti s prekanjenim baronom, ne zahajaj kot praznično oblečena devica v skrito njegovo

lopo, — premočan je ta hrust za tvojo golobjo naravo in pri takem posetu se ti dolca pokvari snežnobelo tvoje krilce!

Narodna večina v deželnem šolskem svetu splavala je tedaj po vodi vsled »ponižnega dogovorčka.« — kako pa je potem glavni zastopnik narodno-napredne ideje v deželnem šolskem svetu dokazal svoje junastvo v manjšini, po njem umetno vstvarjeni? Odgovor pač ni težak. Tekom zadnjih let so nekatera imenovanja srednješolskih profesorjev na Kranjskem sila neprijetno presenetila ter naravnost razburila naše javno mnenje. Imenovali so se tuje, prezirali domačini, navzlic temu da so slednji starejši bili v službi, boljši v kvalifikaciji. Imenovanja vršila so se pa po predlogih deželnega šolskega sveta in učna uprava na Dunaju je bila tembolj upravičena, ravnanje se po nasvetih podrejene instance, ker nič se ni čulo o tem, da bi prisednik dr. Ivan Tavčar, vršujé svojo narodno ter ob enem svojo uradno dolžnost v dotični seji glasno bil oporekal neosnovanim predlogom ter zahteval, da se protest njegov z nasveti vred predloži ministerstvu. »Ponižni odgovorček« mu je bil sapo zaprl. In da se burka dožene do konca, morala sta potem znamenita poslanca dr. Ferjančič in Plantan celo osebno do naučnega ministra, glasno se pritožiti radi imenovanj, katera so se vendar bila vršila pod aktivno ali pasivno asistenco njunega lastnega voditelja!

Tudi svoje kupne cene dr. Ivan Tavčar ne prikriva. Kar se je uže preje splošno bilo znalo, potrjuje povsem odkrito, da je stranka njegova za »ponižni dogovorček« bila plačana z jednim mandatom deželnega odbornika, za katero uže sedaj hlapčuje dolgih osem let. Pri tej svoji javni spovedi se pa g. doktor tega niti ne zaveda, da je jednake baže »volilna pogodba« najbolj nemoralna oblika politične barantije. Da je stranka njegova sklenila dogovor in zavezništvo z narodnim nasprotnikom na podlagi znamenitih stvarnih koncesij, drugače bi se baje glasila sodba o tem koraku. Meni se očita, da sem svoje dni bil priča in zagovornik državnozbornske koalicije, dasi je pri njeni

oceni uvaževati, da so se tedaj bile združili z Nemci vse stranke stare desnice izvzemši Mladočehe in nekatere jugoslovanske poslance. A predno smo pristopili mi Slovenci, izgovorili smo si važno narodno pridobitev: celjske slovenske paralelke, in pri zaupnih razgovorih, kojih so se bili udeležili od strani vlade ministerski prvosednik knez Windschgrätz in naučni minister Madejski, od strani slovenskih zastopnikov grof Hohenwart in moja malenkost, smo tako trdno bili vezani vladi, da je narod naš rešil imenitno celjsko postojanko navzlic temu, da se je baš na tem vprašanju razbila notranja nesolidna koalicija. Vi pa, gospoda pod Tavčarjevim vodstvom, vi ste se »udinjali« za siromašen mandatek, za to skledico slabo zabeljene leče izročili ste protivniku prevažni deželni šolski svet, odpovedali se vsakateri narodni energiji, izgubili čutstvo za to, kar narodu koristi in kar mu škoduje.

Ta paraliza narodnega čutstva pokazala se je pač na sijajen način pri samem dr. Tavčarju, ko je o priliki jednih svojih redkih državnozbornskih govorov svet presenetil z neko uprav gorostasno nepremišljenostjo. Brez vsakega povoda namreč, ne da bi stvar bila sprožena od kogar si bodi, proglasil je svečano v parlamentu, da on in stranka njegova ne bosta ugovarjala, ako vlada popolninižjo gimnazijo v Kočevju na osem razredov. Kaj da pomeni jednaka ustanovitev nove nemške popolne gimnazije v sedanjih narodnih razmerah za slovensko stvar, kaka posledica bi dalje odtod izvirala za konkurencirano gimnazijo v Novem mestu, katero g. doktor zastopa v deželnem zboru, — vse to radodarnemu govorniku ni delalo preglavice. Prezrl je, da v Kočevju nikoli ni bilo pravega mesta niti za nižjo gimnazijo. Pametna naučna uprava bi uže s prva morala ustanoviti v Kočevskem mestecu trgovinsko šolo, primerno razvitemu trgovskemu duhu ondodnega prebivalstva, nikakor pa ne gimnazije, katera se itak le umetno zdržuje vsled bogatih Stampflovih ustanov in različnih drugih podpor. A kamo-li s popolno srednjo šolo? Kočevske mladine, hrepeneče

LISTEK.

Na kolesu čez Trbiž v Italijo.

Potopisna črtica.

»Gospod, blagovolite nam preskrbeti plombovanje naših koles!«

»Zdravo! Gospoda, kam ste namenjeni?«

»V Italijo.«

V teku par ur so imela vsa kolesa svoje plombe; prejeli smo svoje legitimacije, poslovali se še od prijaznega carinskega uradnika v Ljubljani, in hajd — na gorenjski vlak! V dobrih treh urah, ko smo prevozili najlepši del naše slikovite gorenjske strani, kliče že sprevoznik »Trbiž!« Brž smo poskakali iz voza, prevzeli zopet svoja kolesa, jih zasedli in sledili našemu vodji, ki nas je peljal po zgornji cesti nad Trbižem proti Žabnici. Zadnji pogled je veljal še veličastnemu Mangartu in njegovim sosedom, in s tem smo se »poslovali« od kranjske zemlje. . . .

Proti Žabnici (4 in pol km.) smo jo kar moč hitro potiskali, pri tem pa se ozirali se-

veda tudi na slovite Višarje, zatem pa kmalu prekoračili mesto, kjer je vodna meja med adrijskim in črnim morjem. Mangartova skupina se že deloma skriva za pomoli Višarij, cesta se nagiba navzdol, kolesa teko brez vsakega napora naprej, vozimo skoraj prehitro, ker ni mogoče posameznih gorskih velikanih občudovati z vso pazljivostjo. Dolina se čedalje bolj oži in v daljavi opazimo že utrdbe Malborgheta, katere nam dozdevno zapirajo dolino. Ravno pred nami leži Ugovica (4 in pol km) Prebivalci tega kraja — pristni Slovenci, — pečajo se od meseca junija do septembra samo s planšarijo. Naglo po vedno bolj padajoči cesti naprej, in že smo v Malborghetu (8 km.); pod utrdbo opazimo široki mramornati obelisk kot stalni spomin na hrabro brambo tega kraja proti Francozom prišedšim iz Pontebbe leta 1809. Oziraje se na skalnate stene na desnej strani ceste, opazimo veliko število zasék, iz katerih dovajajo ob deževju hudourniki velikanske množine kamenja, ki opustoša ondodno dolino. Najprej vozeč opazovali smo velikanske razstrelbe skal in nasepe čez opustošeno strugo reke Felle. Zrak in narava nas spominjata, da smo že

na jugu. Proti Katrinu (Kathrein) na desni strani zagledamo skalnatega velikana — Šinovec (19938 m), čegar impozantne strme stene se jako slikovito iz Katreinovega jarka vzdigujejo, kojega brezdu podoben izhod zastavlja vasica imenom Kathrein. Kmalu smo v Kathreinu in tudi pri precej hudem klanecu navzdol proti Lužnici. Tu se nahaja žveplena kopel, katera bi nam sicer okrepila naše ude, pa za to ni bilo časa. Od tu dalje je cesta skoraj vodoravna, ter nas privede skozi Leopoldskirchen, zatem se zopet nagne z malim padcem proti slikovito med visokim gorovjem ležečemu mejnemu kraju Pontafel, katerega že zdaj tudi z laškim trgom Pontebbo vred ogledamo. Kolikor bližje smo, tem slikovitejša odpira se nam na desni divje-romantična dolina Pontebbane. Na oni strani Pontebbane zazremo z nekakim zadovoljstvom lepo zelene planinske travnike, čez katere se pa vzdiguje zopet skalnato pogorje Monte Slenza in Gleriss, čudovito lep dolinski kotel, v katerem se na prvi pogled zastoj ozira po izhodu, na laško, vedno zelene livade. V nekoliko trenutkih smo v Pontafu, na meji našega cesarstva. Tu se menja denar. Takoj

gremo k carinskemu uradu, kjer pokažemo naša kolesa in legitimacije; y kratkem času je vse opravljeno, popeljemo se čez most in že smo na Laškem. Mejo tvori potok Pontebbana ki ima iz lepih rezanih kamnov napravljeno strugo. (Lahi ne puste nesnage in trave rasti ob bregovih potokov po trgih in mestih!) — Tu nas sprejme laški carinski uradnik. Pregledovanje naših legitimacij in pritrdjevanje laških plomb na kolesa nas nekoliko zamudi. Tudi po tabaku in smodkah nas prašajo, seveda mala zasebna zaloga je dovoljena.

Progo 24 km od Trbiža do Pontebbe smo prevozili v 1 in pol uri brez najmanjšega napora in utrujenosti.

Razlika med malim Pontafom in veliko Pontebbo je v vsakem oziru velikanska, ter nam živo slika razloček med tu se mejočima narodoma. Tu čuješ samo laško govorico, vidiš samo laške uniforme, vse se menja, samo krasna gorska okolica razveseli ti oko. Še enkrat si ogledamo okolico, potem pa hajd dalje! Z novim čutom zasedemo kolesa in prične se vožnja v toli opevano — blaženo Italijo. . . .

po učenih študijah, je veliko premalo zanj, neposrednega ozadja nima, ali potem reklame, s spretno porabo izurjenega velikomemškega agitacijskega aparata bi bila prava igra, iz vseh vetrov pritegniti par stotin nemških študentov, neobligatni pouk iz slovenščine bi cvetel na tem zavodu in hrez težav rodil bi se v senci kočevskih gozdnatih hribov mnogoštevilen naraščaj — pristnih Germanov, formalno usposobljenih za upravo slovenskih pokrajin!

To je bridka resnica glede Tavčarjeve genijalne misli o kočevski polni gimnaziji! Da bi se danes sešli zaupniki slovenskega in nemškega življa pri zeleni mizi, vsi navdahnjeni trdne volje, pošteno urediti preporne narodne zadeve na pravični podlagi, — morali bi zastopniki slovenstva iz stvarnih in političnih razlogov z vsemi silami protiviti se ustanovi jednakega zavoda. Dr. Ivan Tavčar pa, ves omamljen po svojem »ponižnem dogovorčku« kar na svojo pest teka za Nemci ter jim na krožniku prezentuje stvar, koje niti za dragocene koncesije jim prepustiti ne bi smeli!

Taka je z dr. Ivan Tavčarjem: vodnik je odividno sam zgrešil pravopot, kako-li jo hoče še pokazati svojemu narodu?!

Franc Suklje.

Iz brzojavk.

Petrograd. Ruski finančni minister pl. Witte, ki je posel finančnega ministra opravljal deset let, je odstopil ter postal predsednik »ministerskega komiteja«. Njegov naslednik je ravnatelj ruskih drž. železnic Pleske.

Dunaj. Dosedanji srbski poslanik na Dunaju Kosta Kristić ki je bil od srbske vlade odpoklican, je zapustil Dunaj. Avstrijski cesar je podelil Kristiću veliki križ reda železne krone.

Praga. Organizacijski odbor češkega narodnega sveta je sklenil imeti glavno skupno sejo dne 18. septembra. Posl. Baxa je posredoval pri Mladočehih in agrarcih za skupno konferenco vseh v državnem zboru zastopanih čeških strank, da se združijo o skupnem stališču glede armadnega vprašanja v državnem zboru. Imenovane stranke so že določile svoje zastopnike za sestanek, ki se vrši v prihodnjih dneh.

St. Hipolit. Poslanec Völkl je imel tu shod, na katerem je bila sprejeta resolucija, ki poziva poslance nemške ljudske stranke, naj takoj zahtevajo, da se skliče državni zbor. Resolucija se izraža proti delitvi armade ter protestira proti temu, da radi Ogrov morajo trpeti vojaki, ki so že doslužili svoja leta. Poslanci naj dobe pota, da se tako oškodovanje avstrijskega prebivalstva prepreči. Isto resolucijo bodo sprejeli tudi prihodnji shodi nemške ljudske stranke.

Brno. »Lidove Noviny« poročajo, da sta mej češkimi božjepotniki, ki se te dni podajo v Lurd, tudi poslanec baron Pražak in njegova soproga.

Berolin. Deželnozbornske volitve na Saškem bodo 15. oktobra.

Dunaj. Povodom dohoda angleškega kralja je Dunaj slovesno okrašen.

Nancy. Tukajšnji škof Turinaz je, kljub Combesovim odredbam dovolil, da je 15. t. m. v župni cerkvi v Nomeny pridigoval nek dominikanec. Škof je izjavil vladi, da je njegova dolžnost varovati prostost pridig in da bo to vedno storil. Ako bo vlada proti temu nastopila, tedaj se bo zatekel k sodišču. Radikalni listi pozivajo Combesa, naj škofa zapre.

Belgrad. »Narodni List« zopet vprašuje, ako je res, da je bilo dan po umoru kralja Aleksandra iz dispozičnega zaklada izplačanih 300.000 frankov nekemu trgovcu, ki je igral vlogo posredovalca.

Pariz. Iz Osana se poroča, da se vrše v Rio Salado cestni boji mej Arabci in Marokanci. Deset oseb je smrtno ranjenih. Vse francoske trgovine so zaprte.

Paridubice. Mladočeški izvrševalni odbor je ponudil kandidaturu za drž. zbor v tukajšnjih kmetijskih občinah odvetniku Vejvara, ki je pa odklonil. Agrarci pravijo, da imajo zagotovljeno zmago.

Praga. Državno pravdnštvo zahteva od drž. zbora naj mu izroči poslanca Klofača radi veleizdajstva, ker je na nekem shodu predlagal, naj se obsodi balkanska politika Avstrije in dotična resolucija pošlje Bolgariji in Srbiji.

Dunaj. Listi odločno protestirajo proti temu, da bi vlada potom § 14. hotela rešiti sladorno vprašanje. Ta zadeva le pomnožuje nujnost in potrebo, da vlada skliče državni zbor. Iz vladnih krogov se zatrjuje, da se zadeva predloži parlamentu.

inomost. O ogrski krizi se je izjavil sedaj tudi poslanec Kathrein, ki pravi, da se bodo pokazali žalostni nasledki, ako bodo merodajni krogi napram revolucionarnim elementom na Ogrskem prijenljivi. To bi bil začetek propada. Vse, kar bi interese Avstroogrske na skupni vojski kaj omajalo, se mora odločno zavrniti, vendar pa storimo prav, ako se pripravimo za vsak slučaj.

Linc. Tu se vrši dne 9. septembra strankarski shod nemške ljudske stranke za Gorenjo Avstrijo.

Dunaj. Proračun finančnega ministra za leto 1904 bo izkazoval 2 in pol milijona prebitka. Ta ugodni vspeh je povzročilo prihranjenje eksportnih premij in znižane obresti vsled konverzije drž. dolga. Dobiček države na čistem dobičku avstroogrske banke bo zabeležen z 3 do 400.000 kronami.

Amsterdam. Tu se bo vršil od 1. do 4. septembra mednarodni liberalno »religijski« kongres, katerega sklicujejo ameriški protestantski unitarji in vabijo nanj nasprotnike dogm. Povabljeni so liberalni »katoliki«, protestantje, židje in — brezverci.

Petrograd. Kitajski cesar je podpisal trgovsko pogodbo mej Angleško in Kitajsko. Na Koreji mej prebivalstvom raste nezadovoljnost proti Japoncem. Iz Kitajskega se poroča, da so v okraju Kuangsi ustaši zasedli nekaj mest. Vstaja se širi na razne okraje.

Dnevne novice.

V Ljubljani, 31. avgusta.

Škofijska sinoda za ljubljansko škofijo se je pričela danes ob 5. uri popoldne. Navzočih duhovnikov je okolu 840.

Oseba vest. Deželni šolski nadzornik Peter Končnik se je včeraj odpeljal na svoje novo mesto v Gradec.

Novi odbor trgovsko-bolniškega društva se je sestavil tako le: predsednik veletržec Ivan Knez, podpredsednik zasebnik Mat. Treun, tajnik: trgovec Iv. Mejač, blagajnik: trgovec Alojzij Lileg, ekonom: trgovec Franc Trček, njegov namestnik: trgovec Andrej Šarabon, društveni knjigovodja: knjigovodja Franc Anderwald, člana ravnateljstva: trgovec J. Jebačin in poslovodja Pavel Magdič.

Dostavek k spremembam v frančiškanskej provinciji: P. Pij Žankar gre iz Ljubljane v Maribor, P. Blaž Farčnik pride iz Kamnika v Ljubljano in P. Kerubin Tušek iz Rima v Kamnik kot suplent domač. bogoslovja.

Potres v Novem mestu. Ob 1. uri 5 m. po noči je bil v Novem mestu močan potres z vertikalnim sunkom, ki je trajal več sekund.

Sladkor bo cenejši! Od 1. septembra bo veljal kg. sladkorja v kescih, ki je doslej veljal 88 do 92 vin. le 77 do 81 vin. En kg. navadnega sladkorja, ki je veljal sedaj 86 do 88 v., bo veljal 74 do 76 vin. V drugi polovici meseca oktobra bo sladkor za nadaljnjih 9 vinarjev pri kili cenejši. Z jutrišnjim dnem pride v veljavo bruseljska sladkorna konvencija.

Slovenskih napisov v vozovih dolenjskih železnic — še zdaj ni. Ali čakata upravni svet in baron Schwegel morda, da bomo uložili kolekovano prošnjo zanj?

Izredne skrbi deželne vlade. V petek se je mudil med nami odličen slovenski gost — gosp. dr. Konstantin Aleksandrovič Borisov - Korženevskij, vseučiliški profesor in član »Slovenskega občestva« v Moskvi. To je pa zvedela seveda tudi naša skrbna vlada, in zato je včeraj zjutraj brž po nekem žandarmerijsko-stražmeštru od okr. glavarstva dala pri ljubljanski policiji poizvedovati — kje je — »Rus iz Moskve! Pa ni ga bilo, odšel je že iz Ljubljane ta »nevarni Rus«, in stražmešter in Hein ga nista mogla dobiti! Kaj bo z zdaj z — Avstrijo?! Naša deželna vlada je dala navod, da se mora na vsakega Rusa najatančneje paziti. Tako menda hoče pospeševati promet s tujci vlada, ki bi morala vendar vedeti, da Avstrije ni še nikdar rešil noben birokrat, Rusi so jo pa že večkrat. Radovedni smo, ako je iste odredbe odločila vlada tudi za pruske špijone in agitatorje iz »Reicha«, katerih je vedno polno v tukajšnji kazini. Naša dežela bode v prvi vrsti imela korist ako se posreči slovanske turiste privabiti k nam; zgoraj omenjene odredbe dež. vlade pa kaj takega ne pospešujejo. Ali je v tem tudi znana ljubezen dež. vlade do naše dežele?

Iz Novega mesta. Prekajevalec g. Anton Pfajfar naselil se je v Novem mestu. Izdeluje vse v to stroko spadajoče stvari. Blago, kolikor se da do sedaj soditi, je ukusno in ne predrago. Klavnica je na sv. Katarine trgu zraven slikarja Pintarja; prodajalna pa na glavnem trgu.

V deželno blaznico so pripeljali 28letno Marijo Zupančič iz Sel, občina Toplice. V blaznosti si je zažgala lase in obleko, a ogenj so sosedje še ob pravem času pogasili.

Obesil se je v Dolenji vasi 45letni posestnik Franc Ložar.

Franc Naval nastopi kot gost na češkem narodnem gledališču v Pragi.

Posnemanja vredno. Iz Novega mesta se nam piše: Trgovcu Franu Wokaču v Novem mestu je došlo te dni uradno pismo iz Kostanjevice, in sicer v nemškem jeziku. G. Wokač je pismo sodnji vrnil z opombo, da se mu isto v slovenskem jeziku dopsilje. Ker je v našem mestu mnogo trgovcev, ki se sicer smatrajo narodne, a vendar pri vsaki priliki nemškutarijo, bi bilo dobro, če bi tega g. trgovca pri vseh sličnih prilikah posnemali.

Stavka v Hrušici je, kakor poroča uradni korespondenčni urad; končana. 4. bataljon 7. pešpolka v Gradcu je bil že dva dni konsigniran, da se v slučaju nemirov na Hrušici pripelje na Jesenice.

Vegov kip. Kakor smo že poročali je naročil ravnatelj Pirc za idrijsko realko pri kamnoseku g. F. Tomanu Vegov kip v nadčloveški velikosti. Kip, ki je izvrstno pogoden, je izvršil mladi kipar Martin Bizjak iz Studenca na Dolenjskem. Predno je ta stopil v obrtno šolo v Ljubljani, delal je v les ornameinte pri nekem podobarju na deželi. V obrtni šoli se ni učil figuralnega dela, ker tisti čas, ko je bil Bizjak učenec obrtno šole, se to še ni podučevalo v Ljubljani. Pri Tomanu je

vstopil kot rokodelce pred 5 leti. Mojster je pri mladem Bizjaku takoj zapazil izvanreden talent za izdelovanje figuralnih reči, in dal mu je izprva v kamen izdelovati ornameinte, da se je roka privadila delu, potem mu je pustil modelirati in izdelovati različne podobe, za katere ima mnogo dobrih modelov in tako se je po g. Tomanovem navodilu sistematično izuril kot podobar. To je že tretji umetnik, ki se je pri g. Tomanu izučil. Prvi je dobro poznati akademični kipar g. Zajc na Dunaju, drugi je g. Prelec, ki je prišel iz tržaške obrtne šole in se pri g. Tomanu izuril v petih letih s tako sijajnim uspehom, da je sedaj profesor na obrtni šoli v Trstu, tretji je že omenjeni g. M. Bizjak. Mojstru g. Tomanu pa čestitamo na vrlih učencih!

8 starimi desetaki je od jutri naprej plačevanje neveljavno. Danes se še lahko zamenjajo pri filijalkah avstro-ogrske banke, od jutri naprej pa se morejo zamenjati le pri osrednji avstro-ogrski banki na Dunaju in v Budimpešti.

Razglas. Razpisuje se mesto poštnege odpravnika pri c. kr. poštnem uradu (III/4) v St. Janžu pol. okraj Krško proti pogodbi in kavciji 400 K, letna plača 600 K — uradni pavšal 150 K letni pavšal 630 K — za vzdržavo enkratne peš pošte med St. Janžem in poštnim uradom v Radečah ter za lokalno dostavljanje poštaih pošiljatev. Prošnje v teku dveh tednov na pošto in brzojavno vodstvo v Trstu.

Čarodejstvo. Dne 7. t. mes. je prišel k Ant. Severju in Iv. Zupančiču, posestnikoma v Malih Pecah Anton Zupančič ter trdil, da so pri prvemu krave začarane, da nimajo mleka, drugi pa ima začarano žledono bolezen. A on jima lahko pomaga; ve namreč za nekega čarodajca tam blizu Trojan nekje, ki zna odpraviti čarodejstva. In kmeta sta mu verjela ter mu dala za pot Sever 3 krone, Zupančič pa 20 kron. Dne 8. t. m. že pride čarodejec. Najprvo gre k Ivanu Zupančiču. Pokadi z neko stvarno najprej njega, potem še njegovo posteljo, pri čemur mrmra neke nerazložne besede. Nato mu da še »čarodejec« nek prašek, naj ga v vinu popije ter mu privede dobro zavito prašek okoli vratu, naj ga nosi. »Čarodejec« je bil dobro pogoščen, za dober svet pa je še dobil 40 kron. Pri odhodu pa je še dejal čarodejec: »Oče, bolezen sem Vam odčaral; bodite brez skrbi! A kdor bo v dveh dneh k vam prišel kaj iskat, ne dajte mu ničesar, ker on vam je bolezen začaral.« Nato gre čarodejec k Severju odčarati krave. Prižge svečo, jo da Severju, sam pa z neko stvarno kadi po hlevu. Nato dobi Sever še neko stvarno, s katero naj zjutraj in zvečer kadi po hlevu, in zavitek rudeče moke, naj jo daje živini med klajo. »Čarodejec« dobi za to dve kroni. — Sever pride drugi dan k Ivanu Zupančiču, naj mu posodi dve kroni za kolek. Ker je bil ta »prvi«, ga je Zupančič obdolžil, da mu je začaral bolezen. Zadeva se je pojasnila — in posestnika sta spoznala, da sta bila oba prav lepo ogoljufana. Naznanili so vso zadevo c. kr. okrajnemu sodišču v Višnji gori. Upamo, da bodo skoraj našli omenjenega ptička čarodajca ter mu dali zaslužen plačilo.

Poroka. Danes se poroči gospod Edmunda Konjedic iz znane rodbine iz Plavj z gđ. Mimico Skrtovo iz Sv. Lucije.

Desetletnica Vintgarja. V sredo dne 26. t. m. je minulo deset let, odkar se je odprla pot skozi Vintgar. Največje zasluge za izpeljavo pcta skozi teni Vintgar si je med drugimi stekel vrli gorjanski župan g. Jakob Zumer.

Pri občinskih volitvah v Žmju je tudi v prvem razredu zmagala slovanska stranka. Tudi v drugem in tretjem razredu je slovanska zmaga.

Medvedko je ustrelil te dni logar Anton Razpor v gozdovih kneza Thurn-Taxis v Klani pri Kastvu. Dva mladiča, ki sta spremljala medvedko, sta pobegnila v gozd.

Dramatično društvo v Ljubljani nam poroča: Z ozirom na dopis v zadnji številki »Slovenca« (štev. minole sobote) o nastopanju takozvane »družbe slovenskih igralcev« iz Ljubljane v Nabrežini blagovolite sprejeti pojasnilo, da »Dramatično društvo« v Ljubljani ni v nikakršni zvezi z imenovano družbo in da ravnatelj te družbe in njegova soproga nista člana slovenskega gledališča v Ljubljani. — Opom. uredništva: V zadnjem »Narodu« smo brali, da namerava ta »družba slovenskih igralcev« prirediti tudi predstave v Egiptu. Ondotni Slovenci vedo sedaj, pri čem so. Ako nameravajo se s slovenskimi predstavami odlikovati pred tujci, naj povabijo na gostovanje slovensko gledališče v Ljubljani oz. »Dramatično društvo«.

(menda samo tu; pa še tu Bog ve, kaka.)

Vataši na morju.
Po najnovejših poročilih dobivajo vataši v sandžaku Kirkkilisse svoje vojne potreščine in to bojneke po morju in sicer iz Vasilka in Midija. Turška vlada je zaukazala stražiti pristanišče v Carigradu.

Sultanova obletnica
utegne biti povod resnim stvarim. Vseled tega sultanov irade prepoveduje za ta dan vsako porabo umetelnega ognja z ozirom na napad na konvencionalni vlak in tudi določa, naj se raji dotični denar izroči posebni komisiji, namenjene za družine onih ki so bili ubiti.

Električna gonitev bohinjske železnice.

(Dalje.)
3. Električni motor je predmet jako majhne velikosti, ki med delom niti ni vroč, niti brani v sebi kake k razletu pripravne plinove napetosti. Vseled tega ima lahko, če treba, vsak voz svoj motor pod podom med kolesi. Parni hlaon je velikanski stroj, ker obsega kotel, peč, dimnik, shrambo za premog in vodo. Da bi se podelil vsakemu vozu posebej parni stroj, je nemogoče iz ekonomičnih ozirov, in pa radi tega, ker parna gonitev ne trpi pogostoma pretrganega delovanja, kajti toplota stane denar, a toplota, ki je v parnem stroju med delovanjem v veliki množini nakopičena, se med mirovanjem z ohlajenjem nepovratno izgubi ter se mora pred novim pogonom na novo ustvariti, in to z veliko izgubo časa. Parna gonitev železnice torej ne more biti drugače urejena, nego da je gonilna sila nakopičena za večje število vozov v enem posebnem voznem stroju, da se torej vozovi ne premikajo iz kraja v kraj posamič, ampak v velikih skupinah, t. j. v podobi redkih vlakov z dolgo kito privešenih vozov. Glede prevažanja tovorov to ni nikomur v neprimliko, pač pa glede osebnega prometa. Da se v bližino nekoliko kilometrov marsikdo rajše s konjem popelje, nego bi čakal več ur do vlaka, ali celo radi manjkajočega vlaka moral kje prenočiti, to pač vidimo na vipavski železnici; in koliko studij je treba za potovanje v širni svet, da se iztuhta rabljiv potovalni načrt glede priličnih zvez na prestopnih postajah; koliko nervoznosti proizvoda vsakokratni strah pred zamudo vlaka; kako skrajno sitna je gnječa pri postajni blagajni!

In to je vse nasledek redkih vlakov z množičnimi vozovi. Pri električni gonitvi se da namesto enega dolgega napraviti več kratkih, ki sledijo v malih presledkih; celo vsak voz je možno posebe goniti; vsak motor se more brez vsakega pripravljanja in vsake izgube časa takoj spraviti v tek; promet zadobi značaj tramvajskega, t. j. ni se treba brigati za kak voznik red; kedar si ravno za odpotovanje pripravljen — in pripravljal si se lahko povsem ravnodušno, ne da bi vedno pogledaval na uro in v svoji nervoznosti pozabil najvažnejše stvari spraviti v kovček — podaj se na postajo; ako je ravnokar vlak odšel, odide n. pr. v desetih minutah drugi v isto smer, in baš tako je na prestopnih postajah kmalo priličen vlak na razpolago. Nervoznost se imenuje bolezen sedanje dobe in se smatra najbolj kot nasledek modernih prometnih načinov. Električna gonitev vlakov obeta torej s tega pogleda izdaten napredek.

4. Električen motor ima dvojno sposobnost: pritekajoči električni tok ga žene, ako pa ga goni mehanična sila, proizvaja on električni tok. Ako se rabi v tem zadnjem smislu, imenuje se dinamo-električni stroj. Ako sta torej dva taka stroja z nepretrgano elektrovodno žico zvezana, in ako goni eden stroj — n. pr. z roko, ako je majhen, ali s paro ali vodo, ako je velik — mora se gibati tudi drugi, ki sme pri tem biti od prvega mnogo kilometrov oddaljen. Tudi parni stroj ima temu podobno svojstvo: napetost pare v kotlu ga goni; ako ga pa goni zunanja mehanična sila, tlači zrak v kotel tako, da nastane ondi napetost. Dočim pa se to svojstvo pri hlaonu ne da izkoristiti, je to pri električnem motorju drugače. Doležer teče vlak po ravnem ali v hrib, goni ga elektrika, ki po žici drugod v motor priteka; ko pa gre navzdol, teče vlak sam ob sebi in bi se zaletel v skrajno opasno hitrost, ko bi ga z zavoznicami ne brzdali. A tukaj je možno navadno mehanično zaviranje, ki gonilno silo zemeljske težnosti uničuje, nadomestiti na kaj koristen način. Težnost kot gonilna sila namreč goni zdaj motor, ta pa proizvaja električni tok, ker pa proizvajanje toka obrablja gonilno silo, se s tem vlak zavira, proizvajani električni tok pa po žicah odteka na mesto, kjer se v akumulatorjih shranjuje v porabo pri gonitvi drugega vlaka v hrib. Reči se more torej, da navzdol vozeči vlak pomaga drugemu se navzgor voziti, prav kakor n. pr. dve vedrici v vodnjaku, viseč na konceh iste vrvi, kojih

eno gre kvišku, še gre drugo dol. To je za ekomijo genilnih sredstev velikanskega pomena, in radi tega smatrajo ravno pri gorskih železnicah električno gonitev za po sebno pripravno. (Za rezervo mora pa voz imeti vedno tudi mehanično zavornico.)

Razne stvari.
Najnovejšo od raznih strani.
Shod nemških žena bo od 27. do 30. septembra v Kolinu ob Renu. Shod se bo pečal z socialnimi nalogami žene. — O železniški nesreči pri Vidmu se še poroča, da je dosedaj v bolnici 57 ranjencev. Pod razvalinami razbitega vlaka so dobili še dva mrtveca. Pogreb ubitih vojakov se je izvršil na stroške občine. — Zanimiv porotnik. V porotni obravnavi Jerek Saborsky na Dunaju je porotnik Rauscha neki priči zaklical »Bravo!« Ker je bil od predsednika zato grajan, je v »Deutsche Zeitung« pred zaključeno obravnavo priobčil izjavo, da je »Bravo« zaklical radi tega, ker je bila to edina priča, ki se je upala povedati resnico. Obravnavo so radi tega preložili in jo bodo nadaljevali pred novimi porotniki. — Pravica privojaki. Narednik pri nekem honved-pólku je kruto mučil možvo. Pri vajah je mučil tudi nekega rezervista. Tambur Turčič ni mogel več mirno gledati mučenja, iztrgal je krvavečemu tovarišu puško in vdaril ž njo narednika po glavi, ki se je krvaveč zgrudil na tla. Vojno sodišče je obsodilo tamburja, da bude ustrelen; narednik je dobil le dva meseca ječe in degradiran je bil. Še-le, ko je prosil tambur za pomilosočenje, se mu je kazenznižala na dve leti ječe. — Skrivnostno izdali. V mestu Ars pri Metzu so aretirali 8 uradnikov, ki so izročili granate, najnovejše konstrukcije, neki tuji vlasti. — »Damo« aretirali so v soboto zvečer v Klosterneuburgu, ker se je čudno obnešala. Dognalo se je, da je možki. Identiteta še ni dognana. Sodi se, da je Rus. — Grozen samomor. Blizu Budjevic se je ustrelil gozdni eleve Venzel Thann z vodenim strelom. Ušinek je bil grozen. Teme na glavi je odneslo in močgance raztrgalo. Vzrok nesrečna ljubezen. —

Narodno gospodarstvo.
Kmetijske šole v Avstriji.
Vseh kmetijskih šol je bilo v Cislitaniji koncem meseca marca 1903. l. 180, katere je obiskovalo 6.710 slušateljev, oziroma učencev in gojenk; od prejšnjega leta je narastlo 6 šol. Od teh šol so: a) 2 visoki šoli za kmetijstvo, kateri je obiskovalo 454 slušateljev, dovršilo 99; b) 3 višji kmetijski zavodi (akademije); c) 9 srednjih kmetijskih šol s 1082 obiskovalci in 281 frekventanti; d) 5 višjih gozdarskih zavodov s 270 obiskovalci in 79 frekventanti; e) 2 višji šoli za vinarstvo, sadjarstvo in vrtnarstvo 81 obiskovalci in 24 frekventanti; f) 1 višja šola za pivovarstvo s 27 obiskovalci in 16 frekventanti; g) 41 nižjih kmetijskih šol (navadno z 2- ali 3letnim poukom) s 1.455 učenci in 550 absolventi; h) 69 zimskih kmetijskih šol (s polletnim poukom) z 2.024 učenci in 1041 absolventi; i) 9 nižjih gozdarskih šol s 303 učenci in 204 absolventi; j) 14 mlekarških in gospodinskih šol s 450 gojenci, oziroma gojenkami in 416 absolventi; k) 21 specialnih šol za sadjarstvo, vinarstvo, hmeljarstvo in čebelarstvo s 446 učenci in 292 absolventi; l) 2 nižji šoli za pivovarstvo in žganjarstvo s 118 učenci in 124 absolventi. Število vseh na teh zavodih delujočih učiteljev je bilo 592, katerim je pomagalo 811 pomožnih učiteljskih močij kot demonstratorji (oskrbniki, opravniki, sadjarji, vrtnarji, sirarji, viničarji itd.). Od l. 1880, t. j. v 23 letih je na teh šolah dobilo strokovno izobrazbo 40.655 učencev.

Na Kranjskem deluje od l. 1886 kmetijska šola na Grmu, katero je do danes dovršilo od 195 učencev 135 Kranjcev; v primeri z obiskovanjem kmetijskih zavodov v Cislitaniji kaže ta obisk premajhno zanimanje od strani starišev, katerim se ponuja v tem zavodu lepa prilika, da dobivajo njihovi za dom namenjeni sinovi dandanes neobhodno potrebno strokovno izobrazbo. Želeti bi bilo, da bi se v tem oziru razmere zboljšale!

Telefonska in brzojavna poročila.
Videm, 31. avgusta. Laške vojaške vaje ob avstrijski meji so letos velike važnosti. Vdeležuje se jih 40.000 mož, ki operirajo, kakor bi avstrijske čete prodrle na Laško ter jih skušajo vreči nazaj. Vojni oddelek, ki predstavlja avstrijsko armado, poveljuje general Gobbo.
Skoplje, 31. avgusta. V tukajšnjem okraju Turki silno preganjajo

Srbe. Turki imajo v svojih mošejah posvetovanja o preganjanju Srbov. Srbi so popolnoma prepuščeni turški besnosti. Mnogo Srbov je zbežalo, ostali so se zabarikadirali v svojih hišah. Sultan je dovolil prosto prodajo grških časopisov, ki silno hujskajo proti Slovanom.

Brno, 31. avgusta. Včeraj je na shodu moravskih čeških katolikov z nepopisnim navdušenjem bil sprejet slovenski zastopnik državni poslanec dr. Žitnik. Njegov govor so zborovalci živahno odobrvali.

Listnica uredništva:
Studeneo pri Krškem: Dopis smo oddali »Bogoljubu«.

Meteorologično poročilo.
Višina nad morjem 306,2 m, srednji zračni tlak 736,0 mm

Dan	Čas opazovanja	Stanje barometra, v mm.	Temperatura po Celziju	Vetrovi.	Nebo	Padačina v 24 urah v mm.
29	9. zveč.	733,2	19,2	sl. jzah.	jasno	
30	7. jutrnj.	733,9	15,6	sl. sever	del. obl.	0,0
	9. popol.	737,5	19,1	sl. vzjvz.	obl.	
	9. zveč.	740,4	14,4	sl. zah.	jasno	
31	7. jutrnj.	742,4	10,2	brezvetr.	megla	0,0
	9. popol.	741,7	22,1	sl. svzh.	jasno	

Srednja temperatura sobote 19,5° normale 17,3°
Srednja temperatura nedelje 18,4° norm. 17,1°

Dunajska borza
dné 31. avgusta.

Skupni državni dolg v notah	100,5
Skupni državni dolg v srebru	100,5
Avstrijska zlata renta 4%	120,90
Avstrijska krona renta 4%	100,45
Avstrijska inv. renta 3 1/4%	92,15
Ogrska zlata renta 4%	119,20
Ogrska krona renta 4%	97,90
Ogrska inv. renta 3 1/4%	89,55
Avstro-ogrsko bančne delnice	15,79
Kreditne delnice	649,75
London vista	239,02
Nemški drž. bankovci za 100 m. nem. drž. v	117,30
20 mark	23,49
20 frankov	19,65 1/2
Italijanski bankovci	95,15
C. kr. cekini	11,33

1112 1-1

Gregor Žerjav,
c. kr. okr. sodnik v p.

danes ob 3/4 na 11. uri popoldne po kratki, težki bolezni, previden s svetotajstvi v 75. letu svoje dobe.

Pogreb predragega rankega bo v sredo, dné 2. kimovec ob 8. uri popoldne iz hiše žalosti na Strmi poti št. 4.

Svele maše zadušnice se bodo darovale v tukajšnjih cerkvah.

Draga pokojnika priporočamo v blag spomin.

Ljubljana, 31. vel. srpana 1903.

Zidarjev in težakov
išče
za Ljubljano in Trnovo pri Ilirski Bistrici
proti dobri plači
stavbeni podjetnik
Trumler
1128 3-1 v knezoškofovi palači.

Za jesensko dobo

bogato sortirana zaloga krasnih novosti v oblekah za gospode, gospe in otroke, velika izbira primernih predmetov za

šolsko mladino,

najfinejše sportne suknje in površnike za častito duhovščino po najnižjih cenah.

Naročila po meri se najhitreje in najfineje izvršujejo na Dunaju.

Angleško in francosko blago za naročila po meri v zalogi vedno v ogromni izbiri

Angleško skladišče Kapamacija & Bondij
Ljubljana, Mestni trg št. 5.
1122 3-2
O. BERNATOVIC, poslovođa.

Žitne cene
dné 31. avgusta 1903.
(Termin.)

Na budimpeštanski borzi:

Pšenica za oktober	K 7,41 do 7,42
» april	7,69 » 7,70
Rž za oktober	6,21 » 6,21
» april	6,46 » 6,47
Oves za oktober	5,40 » 5,41
» april	5,62 » 5,63
Koruzna za avgust	— » —
» september	6,15 » 6,16
» maj 1904	5,28 » 5,29

(Efektiv.)

Dunajski trg.

Pšenica banaska	K 7,70 do 8,10
Rž južne železnice	7,60 » 8,0
Rž	6,45 » 6,60
Ječmen	6,40 » 7,40
» ob Tisi	6,10 » 7,20
Koruzna ogrska	6,50 » 6,70
Cinkvart	7,50 » 8,—
Oves srednji	6,0 » 6,25
Fizol	6,— » 11,05

Dobro ohranjeno

možko kolo

se prodaja po jako nizki ceni.

Poizve se na Sv. Petra cesti št. 101 v pritličju. 1121 3-2

Pozor!

Bivša gostilna pri „Zajcu“
na Rimski cesti št. 4

se nahaja od 5. avgusta naprej na Rimski cesti št. 24, to je vogal Rimske, Bleiweisove in Tržaške ceste (nekdanj pri »Jagru«), kjer se nahaja velika zaloga priznana najboljših, doma izdelanih kranjskih klobas, katere se oddajajo tudi po več vkup.

Avgustin Zajec,
1010 3-3 restavrateur.

1132 6-1

Iv. KORDIK v Ljubljani
trgovina z galanterijskim blagom
Prešernove (Slonove) ulice št. 10-14
priporoča svojo veliko zalogo jedilnih in kuhinjskih potrebščin iz alpeke in alpaka-srebra

Gumijev galoše.

Predmeti iz alpeke (trpežne bele kovine) veljajo:
1 tucat ilite, navadnih glid. 4-40, težkih glid. 5-50, 1 tucat ilite za kavu glid. 2-20, težkih glid. 2-60, 1 tucat nožev ali vilic glid. 6,—.
Jedna velika ilica za mleko glid. —80, za juho glid. 2,—.
Nož in vilice s roženim, košenim ali trdo-lesnim ročajem:
12 parov navadnih od glid. 1-80 do glid. 3,—, 12 parov boljših od glid. 3-50 do glid. 7-50.
Svečniki iz alpeke visoki 31 cm glid. 2,—, 21 cm glid. 2-30, 26 1/2 cm 2-60.